

ומבארת הגמרא: **מאי חידושיה ד"בשר** בחלב?¹⁵

שהוא לומד "טעם כעיקר" מבשר בחלב, והרי **בשר וחלב חידוש הוא!**?

אילימא משום דהאי, הבשר לחודיה לבדו, והאי החלב לחודיה לבדו, שרי [הרי הם מותרים כל אחד כשלעצמו], ורק כאשר הם **בהדי הדדי** ביחד **אסור** לאכלם.

אלא רבי עקיבא יליף, לומד את דין "טעם ב-ב כעיקר" מ"גיעולי נכרים".

והחידוש הוא ששני דברים מותרים כשנתערבו זה בזה הם נאסרין?

דהיינו, מדין הקדירה שבישל בה הנכרי מאכל אסור, וכשחוזר ישראל ומבשל בה, היא מגעלת [פולטת]⁽¹⁾ את טעם האיסור הבלוע בדפנותיה אל תוך התבשיל של ישראל.

הרי אי אפשר לומר כן. שהרי —

דהרי **אמר רחמנא**, אחר מלחמת מדין, כשהביאו בני ישראל הביזה ששללו ממדין [במדבר לא]:

איסור **כלאים** של תבואה בכרם של גפנים, **נמי יש בו אותו חידוש**⁽¹⁵⁾ —

"**כל דבר** [כלי] אשר יבוא באש [לבשל בו] — תעבירו באש".

שהרי **האי** התבואה לחודיה שרי, והאי הגפן שבכרם לחודיה שרי, ורק **בהדי הדדי** [כנתערבו בגידולם] **אסור** לאוכלם.

מלמד הכתוב שכדרך תשמישו של הכלי, כך דרך הגעלתו.

אלא זה הוא חידושו של בשר בחלב:

למימרא, כאן אמר הכתוב, **דאסירי** "גיעולי נכרים", דהיינו, הטעם הנפלט אל התבשיל מהכלי.

דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא [אם השרו את הבשר כל היום בחלב] שרי, אף על פי שעקב היותו של הבשר כבוש כל היום בחלב, הרי הוא כמבושל, לא נאסר הבשר מדין בשר בחלב.⁽¹⁶⁾

והרי "גיעולי נכרים" הבלועים בכלי ונפלטים ממנו אל התבשיל — לאו, הלא **טעמא בעלמא הוא**, כי לא היו בכלים ממשות של איסור, ומכל מקום **אסור** לאוכלו, אלא חייבים להגעיל את הכלי כדי שיפלוט את הטעם הבלוע בו.

ואילו **מבשיל ליה בשולי** [כשבישל את הבשר בחלב] הרי הוא **אסור**.

ומקשינן: **ורבי עקיבא נמי**, האיך נאמר

ק"ה; אך ראה מה שביאר המאירי בסוגיא בפסחים מד ב.

15. כלומר: היות ואף בכלאי הכרם יש אותו חידוש, הרי נמצא שיש לנו ללמוד "טעם כעיקר" בכלאי הכרם מבשר בחלב, ואם כן למה הוצרכו חכמים ללומדו מנזיר בקל וחומר.

1. גיעול הוא לשון מקיא ופולט, רש"י בסוגיא בפסחים.

16. ראה ביאור הגר"א ליוורה דעה תחילת סימן

ואילו גבי "גיעולי נכרים", נותן טעם לפגם אסור.

שהרי הטעם הבלוע בכלים [שהובאו ממדין] "נותן טעם לפגם" הוא, כי היות ושהתה הבליעה בדופנו של כלי לילה אחד, הופג הטעם, ונתקלקל, ושוב הוא אינו משביח את האוכל שמתבשל בקדירה.⁽⁴⁾

אלא מעתה, יקשה לרבי עקיבא, האיך הוא לומד לדין טעם כעיקר מגיעולי נכרים —

ולרבי עקיבא נמי תיקשי: האיך נלמד לדין "טעם כעיקר" מגיעולי נכרים, הא אסור הטעם הזה, דבר חידוש הוא, ואין למוד ממנו לאיסורים אחרים!?

אמר תירץ רב הונא בר חייא: אין חידוש בגיעולי נכרים, ולכן רבי עקיבא לומד משם לדין טעם כעיקר.

והוא הדין, הכא, בכל איסורים שנתנו טעם בהיתר — נמי לא שנא, שהטעם של אסור אסור כעיקרו.⁽²⁾

ומקשינן: ולרבנן נמי, הדורשים "משרת" ליתן טעם כעיקר — למה לי "משרת"? והרי תיפוק להו מ"גיעולי נכרים"! יש ללמוד כן מגיעולי נכרים!?

אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרב אויא:

התם האיסור של גיעולי נכרים, דבר חידוש הוא, ואין ללמוד ממנו לאיסורים אחרים, כשם שאין ללמוד מבשר וחלב, שיש בו חידוש.

דהא בכל התורה כולה "נותן טעם לפגם", טעם פגום, הבלוע בהיתר ואינו משביחו אלא פוגמו, הרי הוא מותר.⁽³⁾

ולמדנו "נבילה הראויה לגר, [לאדם] קרויה נבילה, שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה", תוספות. ובסוגיא בפסחים מד ב מבואר כן בהדיא: "דהא כל נותן טעם לפגם מותר, דגמרינן מנבילה".

ואף שבנבילה אין פוקע איסורה אלא כשנפסלה מאכילת אדם, ואילו נותן טעם לפגם אין אסור אפילו בפגם קצת, ביאר הר"ן, דבנבילה עד שלא נפסל מאכילת אדם הרי הוא נהנה על כל פנים מן האיסור, אבל בטעם פגום הבלוע בהיתר, כל שהוא פוגם את המאכל ואפילו קצת פגם, אין לו הנאה כלל מטעם האיסור, כיון שבלא טעם זה היה טוב יותר.

[קהלות יעקב פסחים סימן טז ד"ה ומ"מ, שכתב כן בשם הר"ן בסוגיא דנטל"פ]

4. על פי לשון רש"י בסוגיא בפסחים מד ב.

2. הקשו התוספות: מה לגיעולי נכרים שכן אין היתר לאיסורם, תאמר בנוזר שיש היתר לאיסורו על ידי שאלה!?

ותירצו: דבכל כלי מדין הצריכם הכתוב הגעלה אף לאותן שנבלעין מיינ [כלומר שאינם בלועים רק מיינ], שנאסרו נזירי ישראל להשתמש בהם, דקרא בכולהו כתיב, ואותן כלים שהמדינים בישלו בהם יין, היו אסורים לנזירי ישראל, שעל כולם אמרה תורה "תעבירו באש". וב"ארוי הלבנון" [אות קכז] הביא מכמה אחרונים, שהקשו: הרי אף אותן שנבלעו רק מיינ יש לומר שלכן הצריכה התורה להגעילם משום יין נסך שבישלו בו, וראה במקורות שהביא שם בישוב קושיא זו.

3. ודבר זה נלמד מהכתוב בענין נבילה, שאמרה תורה: "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה",

כי לא אסרה תורה גיעולי נכרים בכלי מדין, אלא לקדירה "בת יומא" [קדירה שבישלו בה באותו יום], דלאו "נותן טעם לפגם" הוא, אלא נותן טעם לשבח הוא.

ומבאר עתה הגמרא את טעם רבנן, מדוע הם אינם לומדים מגיעולי נכרים, שהרי יש לומר שאכן לא אסרה התורה אלא קדירה בת יומא, ושוב אין כל חידוש בגיעולי נכרים:

אפילו קדירה בת יומא נמי, אי אפשר דלא פגמה פורתא!

אף בליעה שבקדירה בת יומא, נפגם טעמה מעט, ולכן חידוש הוא בגיעולי נכרים שהבליעה אסורה אף על פי שהיא גתנת טעם לפגם, ולכן אי אפשר ללמוד משם לדין טעם כעיקר.

ועוד אמר הקשה ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי על רבי יוחנן הסובר כרבי עקיבא, ואמר ש"היתר מצטרף לאיסור" רק בנזיר ולא בכל התורה:

הרי מדרבנן, הסוברים ש"משרת" בא ללמד ש"טעם כעיקר", נשמע [יש לנו ללמוד] לפרש את דעתו של רבי עקיבא, הסובר ש"משרת" בא ללמד ש"היתר מצטרף לאיסור", שלא כהבנת רבי יוחנן.

שהרי, וכי לא אמרי, האם לא אמרו רבנן שהאי "משרת", ליתן טעם כעיקר הוא בא. והוסיפו ואמרו חכמים: מכאן אתה דן לכל איסורים שבתורה, שאף בהם "טעם כעיקר"!?

אם כן, לרבי עקיבא נמי, דקא מוקים ליה להאי "משרת" ל"היתר מצטרף לאיסור", לימא נמי [אף לשיטתו יש לנו לומר]: מכאן אתה דן לכל איסורים שבתורה שהיתר מצטרף בהם לאיסור!?

ולמה אמר רבי יוחנן, הסובר כרבי עקיבא ש"כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור"!? (5)

אמר ליה רב אשי לרב אחא בריה דרב אויא:

אי אפשר לומר שלדעת רבי עקיבא "היתר מצטרף לאיסור" בכל התורה, משום דהוי נזיר וחטאת, שגילתה בהם התורה ש"היתר מצטרף לאיסור", שני כתובים הבאים כאחד [המלמדים ענין אחד].

וכלל הוא בידינו: כל שני כתובים הבאים כאחד, אין מלמדין על מקום אחר.

ומבאר הגמרא את דברי רב אשי:

נזיר — שגילתה בו התורה "היתר מצטרף לאיסור" היינו הא דאמרן [כפי שנתבאר], שאמרה תורה "משרת" כדי ללמד ש"היתר מצטרף לאיסור".

חטאת — שגילתה בו התורה ש"היתר מצטרף לאיסור", מאי היא [היכן מצינו כן]? — כדתניא:

אמרה תורה לגבי בשר שלמים שנבלע בו שומן של קרבן חטאת [ויקרא ו]:

5. מלשון הגמרא נראה שבדברי רבי עקיבא עצמו אין הכרח שלא אמר כן בכל התורה,

ואם כשרה היא החטאת, תאכל הבולעת ממנה, כחמור שבה, כחומר החטאת שנבלעה בה, שלא תיאכל הבולעת אלא בעזרה, ולא בכל ירושלים, ותאכל לזכרי כהונה בלבד, וליום ולילה אחד. שהרי יש בכולעת שני מינין אחד חמור ואחד קל, וכולה הולכת אחר החמור.⁽⁸⁾

ומכאן למדנו שבחטאת "היתר מצטרף לאיסור"; כי בהכרח כוונת התורה היא להשמיענו שאף אם נבלע חצי זית שומן של חטאת בתוך חצי זית של שלמים, ואכל את שניהם שלא כחומר שבחטאת הרי הוא עובר, משום ש"היתר מצטרף לאיסור".

כי אם תפרש שנבלע כזית של שומן חטאת בכשר השלמים, הרי פשיטא שהוא חייב, אחר שידענו ש"טעם כעיקר" מגיעולי נכרים, ומה באה התורה להשמיענו.⁽⁹⁾

"כל אשר יגע [כגון בשר שלמים] בבשרה — של החטאת — יקדש" [יהיה דין הבשר הנוגע כדין בשר החטאת, וכדמפרש ואזיל].

יכול "כל אשר יגע" הוא כפשוטו, ואפילו שלא בלע הבשר הנוגע מבשר החטאת יקדש להיות כחטאת —

לפיכך תלמוד לומר: "בבשרה". משמע שנכנס מהחטאת בתוך בשרה של הבהמה האחרת. ולמדנו מכאן שאינו נאסר להיות כחומר של החטאת, עד שיבלע בבשרה.⁽⁶⁾

וזה שאמרה תורה: "יקדש" היינו, להיות הבשר שבלע מבשר החטאת כמותה כבשר החטאת —

ונפקא מינה: שאם פסולה היא החטאת — וכגון שהיתה פיגול או נותר — תיפסל⁽⁷⁾ זו שבלעה מבשר החטאת.

דילפינן לה מגיעולי נכרים, היינו משום שבדברי רבי עקיבא אנו עוסקים, והוא הרי לומד "טעם כעיקר" מגיעולי נכרים.

ב. בפשוטו מבואר מדבריהם שלא כשיטת רש"י שההיתר נהפך לאיסור על ידי "טעם כעיקר" ודי באכילת כזית מן ההיתר; שהרי אם כן, אף כשנבלע חצי זית של שומן חטאת יש לנו לחייבו אף אם היתר אין מצטרף לאיסור, כי מדין טעם כעיקר נעשה כולו אסור.

ואולם הכרח אין כאן, ומשום שיש לומר, שאם אכן נבלע כזית איסור בהיתר, שוב נהפך כל ההיתר לאיסור, ודי לו באכילת כזית מן ההיתר וכשיטת רש"י, אלא שלדעתם אין ההיתר מתהפך לאיסור אלא כשנבלע בו כזית של איסור [וכעין זה כתבו אחרונים בדעת רבינו תם בזבחים, הביאם ב"ארוזי הלבנון" בציונים אות לן], ולפי זה מה שחילקו התוספות בין חצי זית

וקושיית הגמרא היא מנין לרבי יוחנן לומר שרבי עקיבא לא אמר כן בכל התורה, וכן פירש רש"י בפסחים מד ב ד"ה מדרבנן.

6. כתבו התוספות בסוגיא בפסחים מה א ד"ה ר"ח: ולשון הברייתא קשה, דאמר עד שיבלע בבשרה, משמע דאיירי בהיתר שנבלע באיסור [שהרי "בבשרה" על החטאת נאמר], והדר קאמר יקדש להיות כמותה, משמע שהאיסור נבלע בהיתר.

7. כן הוא בסוגיא בפסחים מה א, וכהמשך לשון הברייתא שהיא לשון נקיבה.

8. נתבאר על פי רש"י בסוגיא בפסחים מה א.

9. א. נתבאר על פי תוספות, ומה שאמרו

אלא באופן שנבלע זית שלם של חטאת בשלמים, ושוב אין צריך לחידוש דין "היתר מצטרף לאיסור", אלא משום "טעם כעיקר" צריך לאוכלה כחומר שבה. (11)

שמה תאמר: א. למה הוצרכה התורה

ורבנן אמרי לך: הן "משרת" האמור בנוזר, והן "כל אשר יגע בבשרה יקדש" לא ללמדנו ש"היתר מצטרף לאיסור" הם באים, אלא "ליתן טעם כעיקר" הם באים, (10) כי אין הפסוק גבי חטאת עוסק בחצי כזית שומן של חטאת שנבלע בחצי שלמים,

הוא עובר משום ש"היתר מצטרף לאיסור"?! וראה מה שיישב שיטת רש"י ב"קובץ שיעורים" בסוגיא דפסחים אות קעט.

ה. יש לעיין, הרי ודאי פשטות הפסוק משמע שנעשה חלות דין חומר החטאת על בשר השלמים מאחר שנבלע בה דם חטאת.

והניחא לשיטת התוספות בפסחים - כפי מה שפירשו האחרונים את שיטתם שההיתר נהפך לאיסור - אכן נעשה חלות דין על השלמים.

אבל לשיטת רש"י והתוספות בסוגייתנו בגדר "היתר מצטרף לאיסור" (כפי מה שפירשוהו האחרונים, ראה הערות בתחילת הסוגיא) שלא נעשה שום חלות דין על ההיתר, אם כן תיקשי ליה פשטות לשון הפסוק.

10. נתבאר על פי מה שכתבו התוספות בפסחים מה א ד"ה ורבנן בביאור סוגייתנו.

11. א. נתבאר על פי שיטת התוספות בסוגייתנו; ולפירוש רש"י דחיית הגמרא היא, שהפסוק עוסק באופן שנבלע החטאת בכל בשר השלמים, [ראה בהערה 9 אות ג].

ב. צריך ביאור מי הצריכנו לכל זה, ולמה לא נאמר שאף לרבנן הכתוב בחטאת הוא ל"היתר מצטרף לאיסור", והכתוב בנוזר הוא ל"טעם כעיקר", והכל אתי שפיר, שהרי אין אלו שני כתובים הבאים כאחד, היות וכל פסוק מלמד דין אחר, וכפי שאכן היא מסקנת הגמרא כאן?! ובסוגיא בפסחים - לפי פירוש רש"י שם - אכן מפרשת הגמרא מיד בתחילה כמסקנת הגמרא

לכזית אינו בשיעור האכילה מן האיסור, אלא בשיעור הבליעה מן האיסור.

ג. מרש"י בסוגיא בפסחים [מה א ד"ה חולין] נראה, שהפסוק משמיענו: אפילו אם לא נבלעה החטאת בכל בשר השלמים, מכל מקום מצטרף בשר השלמים לבליעת החטאת להשלים את השיעור; והיינו משום שרש"י סובר: אפילו חצי כזית חטאת שנבלעה בכל הבשר הרי היא אוסרת את כל הבשר משום "טעם כעיקר", ואם כן בהכרח שאין הפסוק מדבר באופן זה, כי זה הרי פשיטא מדין "טעם כעיקר", אלא ודאי שהפסוק עוסק באופן שלא נבלעה החטאת בכל הבשר, וקא משמע לן הכתוב ש"היתר מצטרף לאיסור", וראה מה שהוסיף בזה ב"קהלות יעקב" לפסחים הנדמ"ח סימן לט ב, לבאר דברי רש"י בזבחים בזבחים צו ב].

ד. בתוספות בפסחים מג ב סוף ד"ה כמאן, דחו שיטת רש"י [ותוספות בסוגייתנו] ש"היתר מצטרף לאיסור" אפילו כשלא נתערבו יחד, ממה שאמרו כאן "עד שיבלע בבשרה"; ולכאורה לפי מה שפירש רש"י שאכן אין צריך שייבלע כל החטאת בבשר השלמים, ומכל מקום מצטרף בשר השלמים לחטאת הרי ניחא קושיית התוספות.

אלא שעדיין קושיית התוספות במקומה עומדת, שאם כשיטת רש"י ש"היתר מצטרף לאיסור" אפילו כשלא נתערבו, אם כן למה לי שייבלע בשר החטאת בבשר השלמים כלל, והרי אפילו אם יאכל חצי זית שלמים עם חצי זית חטאת שאף לא נגעו זה בזה [אלא בפיו] הרי

ואי כתב רחמנא גבי נזיר בלבד ש"טעם כעיקר", הוה אמינא:

מנזיר לא ילפינן [מנזיר אין למוד לחטאת], משום דחמיר איסוריה דנזיר, דאפילו חרצין שאינו עומד לאכילה אסיר ליה, ואילו בכל התורה כולה אינו חייב על כעין זה, שאין חייבים על אכילה שלא כדרך אכילה⁽¹²⁾ —

הלכך, לא אתיא חטאת מיניה דנזיר.

ורבי עקיבא⁽¹³⁾ — כלומר: רבי יוחנן הסובר שלא נאמרו דברי רבי עקיבא ש"היתר מצטרף לאיסור" אלא בנזיר, ואין לומדים דין זה לכל התורה — אמר לך:

חטאת ונזיר המלמדים ש"היתר מצטרף לאיסור", שני כתובין הבאין כאחד הם ואין מלמדין.

ומה שאמרת: חטאת ונזיר מיצרך צריכי — שאין ללמוד נזיר מחטאת שקדשים היא, ולא חטאת מנזיר שחמור הוא לענין חרצין, ואם כן אין אלו שני כתובין הבאין כאחד — אין הדבר כן, כי:

למאי צריכי שני כתובים?!

ללמדנו בחטאת ש"טעם כעיקר", והרי לרבנן כבר למדנו ל"טעם כעיקר" בכל התורה מ"משרת" האמור בנזיר.

ב. איך למדנו מנזיר לכל התורה ש"טעם כעיקר", והרי נזיר וחטאת הם שני כתובין הבאין כאחד — המלמדים "טעם כעיקר" — ושני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין לכל התורה.

אימא לך: צריכי, הוצרכה התורה להשמיענו הן בנזיר והן בחטאת ש"טעם כעיקר", ואי אפשר ללמוד את האחד מהשני, וכדמפרש ואזיל; ולכן אין הם נחשבים "שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין", שכל עיקר דין זה אינו אלא משום שאם ללמד לכל התורה הם באים לא היתה צריכה התורה לכתוב דין זה בשני מקומות, כי היינו לומדים האחד מהשני; אבל שני כתובים אלו, כיון שאין ללומדם האחד מן השני, הרי הן מלמדין לכל התורה כולה ש"טעם כעיקר".

ומבאר הגמרא: דאי כתב רחמנא גבי חטאת בלבד ש"טעם כעיקר", הוה אמינא: נזיר לא אתי מיניה [אין ללמוד מחטאת לנזיר שיהיה בו "טעם כעיקר"], ומשום דנזיר מקדשים [חטאת שהיא קדשים] לא ילפינן, ומשום שדין קדשים להיות חמורים.

כאן, וראה שם בתוספות.

ג. יש להעיר: הרי פשוט משמעות הפסוק היא, שהשלמים נאסרים [וכמבואר לעיל בהערה], ואם כן הניחא לרש"י שבדין "טעם כעיקר" נתחדש שההיתר נהפך לאיסור, ניחא; אבל לדעת הסוברים ש"טעם כעיקר" אינו מהפך את ההיתר לאיסור, צ"ב פשוט לשון הפסוק.

12. נתבאר על פי ה"פני יהושע" בסוגיא בפסחים.

13. השמועה סתומה מכאן ועד סוף הענין, והפירוש שנכתב כאן הוא פירוש דחוק; וראה מה שכתב המהר"ם בפסחים דף מה א לבאר את סוגייתנו, וראה חילופי גירסאות במפרש וברא"ש.

הכתוב האמור בחטאת — ל"היתר מצטרף לאיסור" רק בחטאת, אכן לא גמר נזיר מינה, וכאשר אמרת, דחולין מקדשים לא גמרינן.

ומה שאין אומרים כן בכל התורה, הוא משום דחולין מקדשים לא גמרינן. (16)

ו"משרת" האמור בנזיר הוא לבדו בא "ליתן טעם כעיקר", ולכן: מכאן — מנזיר — אתה דן לכל איסורים שבתורה, שהרי אין לנו אלא כתוב אחד, והוא מלמד לכל התורה כולה.

ושבה הגמרא ומסכמת את שיטת רבי עקיבא כפי שפירש רבי יוחנן בדעתו:

ולרבי עקיבא, תרוייהו — הכתוב בחטאת והכתוב בנזיר — ל"היתר מצטרף לאיסור".

ומה שאין אנו לומדים על כל פנים מנזיר לכל התורה, הוא משום דהווי להו — נזיר וחטאת — שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין. (17)

אמר הקשה ליה רב אשי לרב כהנא:

אלא הא דתניא:

כתיב בפרשת נזיר: "כל ימי נזרו מכל אשר

בשלמא אי כתב רחמנא "היתר מצטרף לאיסור" רק בחטאת, אכן לא גמר נזיר מינה, וכאשר אמרת, דחולין מקדשים לא גמרינן.

אלא, לכתוב רחמנא "היתר מצטרף לאיסור" רק בנזיר, ותיתי חטאת מיניה, דהא כל איסורין שבתורה קא גמרי מנזיר.

כלומר: יש ללמוד מנזיר לכל התורה וכל שכן לחטאת, ואין סברא לומר שנזיר חמור משום שאסרה התורה אותו באכילת חרצן (14) —

והיות והוצרכה התורה לחדש בחטאת ש"היתר מצטרף לאיסור", אם כן אלו שני כתובים הבאין כאחד, ואין מלמדין לכל התורה.

ועתה שבה הגמרא ומפרשת:

הרי מאחר שדחה רבי יוחנן את הסברא שאין ללמוד חטאת מנזיר, אם כן אף לרבנן המפרשים את הפסוקים ל"טעם כעיקר", הווי להו שני כתובין הבאין כאחד שאין מלמדין, והאיך אמרו חכמים: "מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה"?!?

ולכן חוזרת בה הגמרא, ומבארת את שיטת רבנן באופן אחר, (15) דאמרי לך:

16. אבל שאר קדשים גמרינן מיניה, ואם אכל חצי כזית פיגול וחצי כזית היתר בבת אחת הרי הוא חיב, רש"י פסחים מה א ד"ה חולין.

17. הראשונים בסוגיא בפסחים, הקשו, שהסוגיא שם המבארת שלפי חכמים הפסוק בחטאת מלמד ש"היתר מצטרף לאיסור", סותרת את

14. כן צריך לידחק בלשון הגמרא, ובפסחים מה א כתוב לשון זה בגמרא בלי שהביאה הגמרא תחילה סברא להחמיר בנזיר משום חרצן; וזה מסייע לפירוש שנתפרש כאן בדברי הגמרא הסתומים.

15. כן נראה שמפרש ב"לקט הקוצרים", וכן כתבו אחרוני זמננו.

צורך לומר שהוא מצטרף להשלים את השיעור, ולמה הוצרכה התורה ללמדנו שאיסורי נזיר מצטרפין זה לזה! (19)

אמר ליה רב כהנא לרב אשי:

לא קשיא: כי היתר לאיסור אינו מצטרף אלא כשאכלם בבת אחת, אבל איסור לאיסור – שריכתה התורה שהם מצטרפים זה עם זה – היינו אפילו כשאכלם בזה אחר זה, בתוך כדי אכילת פרס, כשם שאם היה אוכל מאיסור אחד בתוך כדי אכילת פרס היה מתחייב. (20)

יעשה מוגפן היין מחרצנים ועד זג לא יאכל", ובמה שאמר הכתוב "מכל", (18) לימד הכתוב על איסורי נזיר שונים שאכלם כאחד, שהן מצטרפין זה עם זה להשלים את שיעור האיסור.

לרבי עקיבא – הסובר: "היתר מצטרף לאיסור" באיסורי נזיר – תיקשי:

השתא, יש לומר [אם למדנן] "היתר מצטרף לאיסור" –

איסור מצטרף לאיסור – מיבעיא, האם יש

זית זג בבת אחת, הרי זה חייב שתיים לדעת האומר "היתר מצטרף לאיסור", שהזג משלים את שיעורו של החרצן, והחרצן משלים את שיעורו של הזג.

והנה בפשוטו משמעות הברייתא היא שאיסורי הנזיר משלימים זה את זה לחייבו מלקות אחת; ולפי זה לשון הגמרא - "איסור לאיסור מיבעיא" - אינו בדקדוק כל כך, דמשמע שדין זה האמור בברייתא פשיטא היא לדעת רבי עקיבא, ואילו לפי דברי ה"קובץ שיעורים", הרי לפי רבי עקיבא לא די שהם מצטרפים זה עם זה למלקות אחת כמשמעות הברייתא, אלא הוא מתחייב מלקות על כל איסור מאיסורי הנזיר שצירפן לכזית.

20. לפי שיטת התוספות [בפסחים מג ב הובאו דבריהם בהערות לעיל] שאין "היתר מצטרף לאיסור" אלא כשהיו מעורבין זה בזה, לכאורה צריך ביאור מאי קשיא ליה לגמרא.

וב"קרבן אורה" [בתחילת הסוגיא סוף ד"ה והנה קושיית] הקשה על תירוץ הגמרא לפי שיטת התוספות, דאי דוקא על ידי תערובת, אין לחלק בין בבת אחת, לבין בזה אחר זה! וראה מה שתירץ שם.

הסוגיא בחולין צח: הלומדת מפסוק זה ש"טעם כעיקר"! וראה מה שיישב בחידושי הר"ן בסוגיא שם דף מד סוף עמוד ב.

וב"תוספות רבינו פרץ" כתב, שהסוגיא בחולין היא כסוגיינתו, ודלא כסוגיא דפסחים; ובהכרח גירסתו בסוגיינתו היתה באופן אחר, כי לפי גירסתנו, אף מסקנת הגמרא כאן היא כסוגיא דפסחים; וכן משמע למעיין בתוספות בסוגיא דפסחים שם מה א ד"ה ורבנן, שתמה עליהם המהר"ם בקושייתו השניה, ויישב דבריהם בדוחק קצת כלשונו.

אלא שאם אכן אין גורסים כאן את מסקנת הגמרא, לכאורה אין הבנה כלל לדברי הגמרא, כי מה בין רבי עקיבא לחכמים, וכשם שלחכמים אין אלו שני כתובים הבאים כאחד כי מצרך צריכי, כך יש לנו לומר אליבא דרבי עקיבא!?

18. כן פירשו התוספות בפירוש אחד, וראה מה שפירשו עוד באופן אחר; ורש"י בפסחים מה א ביאר: "מדכילינהו לחרצנים וזגין בחדא אכילה לימד שמצטרפין".

19. א. ב"קובץ שיעורים" בסוגיא דפסחים [אות קפ, ראה שם, וראה עוד ב"חידושי רבי שמואל" בסוגיא דפסחים], שהאוכל חצי זית חרצן וחצי

עוד מקשה הגמרא:

עד שיזיר מכולן [מכל איסורי נזיר: תגלחת, תומאה ויוצא מן הגפן]. וכפי שסובר רבי שמעון בברייתא לעיל ג ב —

אבל התנא של הברייתא, המרבה מפסוק זה שאיסורי נזיר מצטרפין זה לזה, סובר כדעת חכמים במשנה לעיל ג ב, שהאומר "הריני נזיר מן היין" או מאיסורי נזיר האחרים, הרי זה נזיר גמור, וכל דקדוקי נזירות עליו. (1)

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר:

כל איסורין (2) **שבתורה, אין היתר מצטרף לאיסור להשלים את השיעור —**

חויין מרביעית יין ושאר משקים היוצאים מן

א-לז **ורבי שמעון דלית ליה צירוף, כלומר: לדעת**

רבי שמעון הסובר בכל מקום שלא נאמר שיעור באיסורין לענין מלקות, ובאכילת משהו הוא לוקה, ונמצא, שאין צורך כלל לצרף איסורים זה לזה כדי להשלים שיעור, כי אף בכל שהוא הוא חייב מלקות —

אם כן האי "מכל אשר יעשה מגפן היין", מאי דריש ביה [מה ידרוש בו]?! —

אמר לך רבי שמעון:

ההוא — קרא "מכל אשר יעשה מגפן היין" — מיבעי ליה כדי ללמד: לעולם אינו נזיר,

מקשה הגמרא: למה לי לרבי שמעון "מכל אשר יעשה מגפן היין" ללמד שמצטרפין זה עם זה, והרי לפי דבריהם יש נפקא מינה בדין זה כשאכל איסורי נזיר המעורבין זה בזה, שאז אין חייבים בכל שהו, וצריך להגיע לצירוף?! וראה מה שכתב ב"ארזי הלבנון" אות קלח בשם ה"באר משה", וראה מה שנתבאר עוד בזה, ב"חידושי רבי שמואל" [מימי חורפון] בסוגיא בפסחים.

וראה עוד שם [בדברי הגר"ש שם, וב"ארזי הלבנון" אות קלט] קושיא מפורסמת מגמרא בשבועות כא ב, שמבואר שם, שרבי עקיבא בהכרח אינו סובר כרבי שמעון דכל שהוא למכות, כי אם כן, למה הוצרך רבי עקיבא ל"משרת" ללמד ש"היתר מצטרף לאיסור", והרי אין צריך צירוף כלל, ראה שם. וזה הוא ממש היפך דברי התוספות. ונתחבטו בקושיא זו הרבה מן האחרונים, ראה בדברי הגר"ש שם וב"ארזי הלבנון" שם.

2. כתבו התוספות: "ואית דגרסי: כל רביעיות שבתורה, ואיכא לפרש כגון רביעית יין של

1. א. וכבר נתבאר בגמרא שם ד א, כל מה שנתבאר בגמרא כאן.

ב. הקשו התוספות: לפי רבי שמעון למה לי "משרת", שהרי ל"היתר מצטרף לאיסור" אינו נצרך, כיון שהוא חייב אפילו על כל שהוא, ואילו ל"טעם כעיקר" נמי אי אפשר לומר לפי רבי שמעון לשיטתו במקום אחר, וכמו שביארו!?

ותירצו בתירוץ שני: "דהא דקאמר "כל שהוא" היינו כשהוא בעיניה, אבל כשהוא מעורב לא סלקא דעתין למיסר".

ובעבודה זרה סח א [בדיבור המתחיל בעמוד קודם] לשונם מבואר יותר, שכתבו בשם ה"ר יקר: "אכתי שפיר איצטריך "משרת" לרבי שמעון אף על גב דסבר כל שהוא למלקות, דהא פירש רבינו תם בסמוך, [ד]היינו דוקא כשהאיסור בעין, אבל לא על ידי תערוכות, כדמוכח מההיא דמייתי בסמוך [שם] בערלה וכלאי הכרם אין מצטרפין וכו', ואם כן שפיר איצטריך "משרת" להיתר מצטרף לאיסור, כגון בחצי זית שנבלע בחצי זית פת ואכלו וכו'".

ולכאורה דבריהם תמוהים, שאם כן מה